

nguany el tema elegit per al dossier dels *Papers de Recerca Històrica*, editats per la Societat Andorrana de Ciències (SAC), és *Andorra, país de pas i de refugi*. El dret de travessar les fronteres i la voluntat de donar asil als refugiats són, malauradament, temes d'actualitat en l'àmbit internacional.

La situació d'Andorra com a enclavament independent i neutral al mig de les muntanyes pirinenques ha fet que al llarg de la història el país hagi estat un punt de pas i de comunicació entre una banda i l'altra de la serralada, una mena de porta oberta al pas de mercaderies i persones. Es dóna la paradoxa que el sentit de l'hospitalitat i de l'acolliment està força desenvolupat en les societats on les condicions de vida són difícils, com ho eren per a la societat pagesa de l'Andorra del passat, i és precisament la duresa d'aquestes condicions el que fa que la població desenvolupi un sentit de la solidaritat envers els que cerquen refugi. Ja al segle XIX n'apareixen alguns casos, exemples, però van ser els esdeveniments històrics que van trasbalsar Europa al llarg del segle XX, en especial els països veïns, França i Espanya, els que van fer que aquest aspecte agafés més rellevància que mai. Per a tothom és conegut el fet que Andorra va acollir refugiats durant la Guerra Civil Espanyola, o que fou un lloc de trànsit emprat per les cadenes d'evasió en la Segona Guerra Mundial.

Hi ha altres aspectes que es coneixen menys o gens i que ara surten a la llum mercès a la publicació d'aquest nou número de *Papers de Recerca*. Així, per exemple, com ja hem dit, hi ha un coneixement general que a Andorra es van acollir refugiats de la Guerra Civil, però es tendeix a pensar-hi com a exiliats del final de la guerra. Gerhard Lang-Valchs, en el seu article *Els refugiats "andorrans" de la Guerra Civil Espanyola*, ens parla dels altres refugiats, menys coneguts, els que van accedir a Andorra al llarg de la guerra, entre 1936 i 1939, ja fos per motius ideològics o per evitar el seu reclutament. És impossible demanar als historiadors que se centrin en només un tema monogràfic, perquè no tothom fa recerca sobre un tema o un període concret. D'aquí ve l'encert de la SAC de dividir la publicació en tres parts, una de les quals és el dossier, una altra de dedicada a les aportacions documentals, i entremig la que consisteix en un recull d'articles de caràcter divers i diacrònic.

Jordi Casamajor ens fa partícips de les seves troballes de gravats rupestres en territori andorrà, en un article que és com la continuació dels tres anteriors, però en aquest cas amb l'interès afegit de la localització d'una sèrie de representacions antropomòrfiques, entre les quals destaca la sèrie de guerrers de la muntanya de Rocafort.

Sofia Garçon i Junoy, en el seu article *Relació sobre fra Tomàs Junoy, o un fill oblidat de la Cerdanya*, narra la biografia i l'obra d'aquest religiós de l'orde dels dominics, autor de la *Relació sobre la vall d'Andorra*, el qual, l'any 1835, després de fugir de l'atac al convent que l'orde tenia a Puigcerdà, va trobar refugi al Principat, on es va establir al poble d'Anyós.

Ludmilla Lacueva i Canut ens fa un esbós de realitat històrica que envolta el personatge protagonista de la seva novel·la *L'Home de mirada clara*, Charles Romeu, que va ser veguer d'Andorra en una època difícil: des del 1887, poc després del que es coneix com la "guerra dels casinos", fins al 1933, any de construcció de FHASA, i de la intervenció de la gendarmeria francesa; un període caracteritzat de la crisi econòmica que va travessar el país entre final del XIX i principi del XX.

Olga Gelabert i Fàbrega
Ministra de Cultura,
Joventut i Esports

Miquèl Ruquet tracta d'un tema relativament poc conegut, la *Deserció i insubmissió a la frontera dels Pirineus durant la Primera Guerra Mundial*, i reflexiona sobre la difícil decisió entre, d'una banda, una educació nacionalista i patriòtica i el rebuig social, i de l'altra, el pacifisme i el rebuig a retornar al front, i la seva incidència en les poblacions properes a la frontera.

La *línia P* o *Línea Pirineos* durant un temps va ser "secret militar", però ara és objecte de força articles i monografies. No hi ha dubte que és un tema que atrau. Alan Ward hi fa a la seva aportació en l'article *La "Línia P": concepció i objectius*, on fa una comparació amb els sistemes defensius europeus contemporanis i raona sobre quin era realment l'objectiu d'aquesta construcció.

El mateix autor, en un altre article, *Andorra i la grip de 1918*, fa una anàlisi aplicant mètodes estadístics a la incidència que va tenir a les valls d'Andorra la terrible grip del 1918, mal anomenada "grip espanyola", de la qual ni Andorra, a l'època aïllada entre muntanyes, es va poder escapar.

En *La suposada participació d'Andorra a la Primera Guerra Mundial: alguns apunts bibliogràfics*, Alan Ward fa una revisió de l'hemeroteca per confirmar que la suposada declaració de guerra a Alemanya i la posterior signatura de la pau no són més que llegendes o mites.

En els seus articles *Henri Douchet i les seves relacions amb Andorra*, Gerhard Lang-Vals, un altre conegut dels lectors dels *Papers de Recerca*, continua fent aportacions a la història dels correus a Andorra: en el primer ens narra l'intent avortat d'editar segells andorrans per part del filatèlic francès Henri Douchet. En el segon fa esment d'*Els assaigs de segells republicans per a l'Andorra de 1938*. El tercer article, *La bandera i l'escut d'armes*, és complementari de l'anterior i l'autor hi revisa la història dels dos símbols nacionals, la bandera i l'escut, i les seves possibles versions, entre les quals destaca la que va reemplaçar la bandera catalana pel bàcul episcopal en el quarter inferior esquerre de l'escut.

No podem deixar de reconèixer el mèrit de la Societat de Ciències per l'esforç i la constància que li han permès reeixir la publicació d'aquest darrer número de *Papers de Recerca Històrica* i acomplir així la doble tasca de difondre la història i a la vegada oferir als investigadors un mitjà on fer públics els resultats de les seves cerques, sense el qual molta informació romandria amagada en els fons dels arxius i les hemeroteques. És per aquest motiu que encoratgem la SAC a continuar amb aquesta meritòria tasca que ens permet disposar d'un instrument de difusió i coneixement de la nostra història.

No puc acabar aquesta ressenya a mode de pròleg sense afegir-me emocionada a l'homenatge a la insigne andorrana Lídia Armengol, creadora de programes culturals i educatius que encara avui són plenament vigents i han marcat la pauta de la nostra actuació.